

IFJUSÁG ÉS TANKÖNYV

Irta: Lőrinc Péter

Beogradban, a történelemszakos tanárok egy konferenciáján, valaki így vetette fel a tankönyvkérdést: Van már egynéhány történelmi tankönyvünk, de különösképen a nemzeti történelemre rávilágító tankönyvek hiányát érezzük. Használhatjuk-e ideiglenesen, amíg kézhez kapjuk az új nemzeti történelmi tankönyveket, a régi Jugoszláviában használt tankönyveket?!

Ezzel a kérdéssel a felszólaló tanár a kérdés elevenére tapintott. Hogy a kérdést rosszul fogalmazta meg és úgy állította a konferencia cícé, hogy abból minden hozzáértő rögtön megállapíthatta, hogy nincs tisztában a probléma lényegével és hogy nem érzi fel a probléma súlyosságát, de az új tankönyvek kérdését egyszerűen forma kérdésének tartja, arról talán szó sem kell. Éppen egy formálisan, papiros-kvalifikáció szerint, szakembernek ilyen hozzá nem-értő naiv felszólalása világit rá leginkább a kérdés fontosságára, arra, hogy az új tankönyvekre diáknak-tanárnak egyként szüksége van. Ezt a konferencián résztvevők maguk is megállapították. Tankönyveket, előadásokat, tanfolyamokat, értekezleteket, cikkeket és tanulmányokat kértek, hogy áttekinthessék tudásukat, átnevelhessék magukat. Mert nem a tanárok és nem a tanítók hibája, hogy sötét pincevirágként nevelődtek és most még ráfáj a szemük a világosságra, amely vakítja fényhez nem szokott látásukat.

Mert mit jelentett a Ionáku! feltett kérdés?! Azt, hogy az illető szakembernek nincs hozzá ítélőképesége, hogy nem tudja különválasztani az édes forrásvíz és a bűzös, mérgező állott lág izét. A történelem természetesen tudomány. A tudomány az igazság lerögzítése. A múlt tankönyvei, különösképen pedig, ha emberről, társadalomról, embert-társadalmat boncoló tudományról van szó, nem az igazságot rögzítették le, de éppen ellenkezően azt igyekeztek elreplezni, elkendőzni a ráchezők látása és mohó vágya elől. A múlt tankönyvei egyszerűen szóva letagadták az igazságot: hazudtak. Valamire való tanár, aki, a hivatalos álláspont dacára, merete szeretni a diákok és féltette azt a méregtől és a tiszta, igazság forrásvizét akarta részére megszerezni, valamire való tanár, mondom, már a régi Jugoszláviában sem tartotta magát tankönyvhöz.

Magyar viszonylatban még kényesebb a kérdés. Nemrégiben Magyarországon is megállapították, hogy az ifjúság a lakosság legmegmérgeztebb része. Ez nem is csodálatos. A hosszú éveken át tartott mérgezési folyamat természetesen leginkább a legvédtelenebb, leggyengébb és legzsengőbb szervezetet, az ifjúság szervezetét kezdte ki. És ha valaki most tenné fel azt a kérdést, hogy szabad-e még egy időre tovább mérgezni az ifjú, védtelen szervezetet, hogy azután később fogjunk hozzá a gyógyításhoz, úgy az csak azzal lenne menthető, hogy maga is úgy elvesztette már a szája izét a sok erős, maró, mérgező ételtől, italtól, hogy nem tud különbséget tenni a forrás és a mocsár vize között.

Mert sokáig és nagyon mérgezték eddig, mindmáig, bennünket, fiatalokat és felnőtteket, asszonyokat és férfiakat, szerbeket és magyarokat. Egymás elleni harcra is feltűzeltek — egyesek javára, népek, sajátmagunk kárára. Meg érezzük mindennek hatását. Köröttünk állanak még a romok: házban, emberben egyaránt. Az üszköt még nem takarítottuk el házunk tájáról és nem takarítottuk el sokszor szívünk tájáról sem. Ott az üszök és kóró burjánzik rom-szívünk körül. Sokáig észre sem vesszük, de néha-néha rádöbbenünk nagy-

nagy embertelenségünkre. Ezt az örökséget szánjuk fiainknak-lányainknak is?! Hányszor tudjuk mi magunk is merre vezet a helyes út és mégis belekanyarodunk róla, mert mérgezett vérünk és hervadt idegeink, az üllepedett és áporodott belénkneveltség lekókasztják az erőnk, ami megtartana a helyes úton. Ingadozunk. De a fiatalokat egészségeseeknek, erőseknek, jóidegűeknek akarjuk tudni. És rajta akarjuk őket látni a helyes úton: Az igazság útján.

Persze mindez nem csak, és nem is főleg tankönyvkérdés. De tankönyvkérdés is. Az új élet, új nevelés egyik alkatrésze, egyik komponense a tankönyv is. Gondolunk, ha tankönyvet emlegetünk és iskolát, módszertani kérdésekre is, arra is, hogyan lehet eredményesebben, életrevalóbban és úgy átadni a tudományos igazságot az ifjúságnak, hogy az ne csak ismerje a tudományt, az igazságot, de úgy vegye át vérébe, idegébe, izmába, hogy az belőle alkotó, teremtmőmódra oszranjon ki az élet megszépítésére, új, szebb élet gyakorlati megvalósítására. De túl minden módszertani kérdésen, egyelőre most még nem a »hogyan«, hanem a »mi«, nem a módszer, de a tartalom kérdése az, ami bennünket elsősorban foglalkoztat. Módszertani tekintetben elavultak régi tankönyveink. Más életesebb módszerrel kell tárgyalnunk azokat a tudományokat, amiket a régi rezsim sem tudott eredményesen hamisítani, amelyek többé-kevésbé igaz formájukban jutottak azeőt is a diák kezébe. Ezeket a tankönyveket egyelőre, míg nem akad jobb, újabb tankönyv, maibb és teremtebb-módszerű, mégis használhatjuk nagyobb kára nélkül az ifjúságnak.

Másként áll a dolog a társadalmi tudományokkal, és azokkal a természet-tudományokkal, amiket meg nem érthetünk a fejlődés törvényeinek ismerete nélkül. Elsősorban itt persze a történelemre, irodalomra, böcsészetre és lélektanra, vagy a biológiára, élettanra gondolok, nem utolsósorban persze a földraizra sem, amelyből elsikkadt valamikor az ember és annak élete. Mert sok függ attól, hogyan látjuk és hogyan láttatjuk az élő ember, vergődő, esett, bukdácsoló, de mindig harcoss és mindig jövőnéző és előbb-utóbb célbafutó életét, annak minden megnyilvánulásával gazdasági, társadalmi, politikai és kulturális téren.

Vegyük csak a történelem élő képeit, élő képeit a múltnak, mi múltunknak. Hogyan tárgyalták annak előtte a vajdasági magyarság botladozó, harcoss életét, hogyan tekintettek hamis szögben a szerbek történelmére és hogyan nem akarták meglátni a két nép egy és közös kézfogását meg marakodását. Kézfogását mindkettő javára, marakodását valaki — harmadik hataalmas érdekében.

A HÍD a háború előtti számaiban próbálta rögzíteni helyes meglátásban a kurucharcok történetét. De hol van eddig tankönyvformában megírva, hol terjesztik eddig fiatalok és meglettkorúak között a magyar és szerb történelem eddigi igaz értelmét?! Hol volt az oka a 48-as szerb hibának, amikor magyar ellen támadt, az osztrák, az európai reakció hizlalására, saját kárára?! És hol volt az oka az 1941-es magyar hibáknak, amikor a német és minden más fasizmus javára, saját kárára és minden igaz haladás és igaz ember kárára a szerb ellen kelt fel?! És tudjuk-e igaz tankönyvből, hogy Dózsa Székely György, aki legkülönb volt ezen a tájon, nem egyedüli parasztharcosa volt a magyarságnak? És hogy nem is csak magyar mozgalom élén állott, de más népek is voltak és harcoltak zászlaja alatt? Szerbek is többek között. Tudjuk-e tankönyvből, hogy az első parasztfelkelés ezen a tájon, a vén Duna völgyében, már 1339-ben robbant ki — a zágrebi püspökség birtokán és hogy ezen a rengeteg birtokon azután is sokszor, nagyon sokszor kelt fel jogai védelmére a paraszt?! Hogy az 1339-es évtől kezdve egészen 1848-ig szinte nem múlt el esztendő parasztháború nélkül?! És hogy 1848 után, különösen a 90-es években napirenden voltak a véres aratósztrájkok és a Várkonyi és más mozgalmaiban szocialistamódra szervezkedett a magyar paraszt?! Még Rákóczi idején és Esze Tamás idején a császári, német reakciónak és elnyomásnak sikerült

megnyerni a csak akkor ájtott szerbet, de már pár év múlva, amikorra a szerb már megismerte a reakciós Bécs hazugságait, csalia ígéreteit, — a szerb Péró, a szegedi felkelő állott szerb, tót, román és főleg magyar felkelő parasztok élére, urak, birtokosok és németek ellen.

Mindezt esikkasztotta a régi történelem iskolás tankönyve. És ezért van szükség új tankönyvre, igaz tankönyvre, igaz tudományra. Mert a tudomány is csak addig tudomány, amíg az igaz, való élettel jár körötte.

És ezért van szükség új irodalmi tankönyvre. Hogy értsük és élvezzük a virágénekeket és Balassát, Zrinyit és Bacsányit, Petőfit és Aranyt, Madáchot és Komjátit, Adyt és Józsefet, meg Háy Gyulát is, de ugyanúgy értsük és élvezzük Zmajt és Jaksity Gyurát, Kocsityot és Krlezsát, Csopityot és Davicsot és a nagy-nagy élvezetes és értékes népdalokat, meg a parasztköltőket is: hívják őket Miskinának, vagy Veresnek és Illyésnek.

Ezért van szükség új magyar tankönyvekre.

H I T

Irta: Gyólai István

Hít. Egy rövid szó, melyben semmi tárgyi, vagy anyagi, kézzel fogható nincs. E szó lényege inkább fogalom, elmélet. Mégis mennyi minden épült, vagy pusztult el az emberiség évezredek történelme folyamán a hit hatása alatt. Hány egyént, családot, közösséget és államot emelt föl, vagy züllesztett szét a kitartó, vagy ingadozó hit.

Mi a hit?

A hitet társadalmi életünkben többféle változatban ismerjük. Pld. a vallási fogalmakat, dogmákat is a hit névvel jelölik meg. Azonban a hit nemcsak ezt a szerepet tölti be az ember életében. A hit egyeseknek, vagy közösségeknek célkitűzéseit szolgálja és így lehet szabadon választott, — a meggyőződés — vagy rákényszerített.

Nézzük meg a vallásokat.

Mi adott a vallásnak alapot és mi erősítette őket évszázadokon át? A hívőkbe beleplántált hit, amely az idők folyamán második természetükké vált. Mit kellett hinniük a hívőknek? Hogy minden időben, ami, ahogyan van, annak úgy kell lennie, mert ezt bizonyos ember- és természetfeletti erők így határozták. Egyszóval hinni és nem gondolkodni. Mit kellett cselekedniük a hívőknek a kényszer hit folytán? Termelni, építeni, vagy rabolni, pusztítani, aszerint, hogy a hatalmon levők, a mindenkori isten kiválasztottai, hogyan kívánták. De mindenekelőtt másoknak és mások érdekében. S ha megundorodott a pusztulástól, vértől — mádkozhatott. És ezzel a hittel csúszott át az emberiség a tőkés kizsákmányolók karmaiba.

Mert mit tettek az elvakult náci hordák és csatlósai? Hamis hittel állattá nevelték őket és amerre jártak nyomukat a legembertelenebb pusztítás nyomai jelezték. És az igazság hívőinek sok évtizedébe kerül, amíg csak a pusztulásokat eltüntetik.

És most, annyi sok megpróbáltatás után, mit csinász munkás testvérem? Elkezdte talán önállóan gondolkodni? Erős lett a hited? És hiszed-e, vallod-e, amikor a romokat a megmaradt hulladék anyagból építed újjá, hogy a magadét, a saját jövődet építed? S ha visszatérsz a múltba csomósodk-e bened az elszántság, hogy minden erőddel megakadályozd annak visszatéré-